

17

Yüksel Türker İzmir

Kendinizi tanıtır mısınız?

Ben Yüksel Türker. 1938 Ulubey, Uşak doğumluyum. İki çocuğum, altı tane de torunum var. Hepsi Almanya'da yaşıyorlar. 1970'te Fransa'ya işçi olarak gittim. Orada bir yıl kaldım. Daha sonra çalışma koşulları daha iyi, daha iyi para kazanacağım diye Almanya'da çalışmak için müracaat ettim. İki sene bekar olarak çalıştım orada. Bu iki yıl içinde memleketimi, akrabalarımı, toprağı, suyu, kuşu anlatılması zor bir yoğunlukta özledim. Bu memleket hasreti benim burada bir an önce uyum sağlamamı ve yeni bir hayata başlamamı da geciktiriyordu. İki yılın sonunda izine Türkiye'ye memleketim Ulubey'e gittiğimde Şevkiye Hanım ile evlendik. Düğünden bir ay sonra 1972'nin ağustosunda eşimin de Almanya'ya gelmesi için istek yaptım. Eylülün sonlarında eşim Almanya'ya yanıma geldi. Ne akraba, ne konu komşu var ne de ona yarenlik edecek bir arkadaşı vardı. İlk zamanlar yabancılıktan ve dil bilmemekten çok sıkıntı çekti ama zamanla alıştı. Almanya'da iyi kötü çalıştık ama orada, yaşadığımız yerde her şey kısıtlıydı. Sabah işe gidiyor, akşam eve geliyoruz yorgun bir şekilde. İş yoğunluğundan dil öğrenmeye fırsatımız bile olmadı. Sadece arkadaşlarımızdan öğrendiğimiz çat pat biraz Almancamız vardı ilk zamanlar. Hiç unutmuyorum daha ilk zamanlar, marketten yumurta alacağım, yumurtaları bulamadım. Daha kolilerden çıkarmamışlar. İki kelimeyi bir araya getirip yumurtaların yerini soramamıştım ve eve yumurtasız dönmüştüm. Bir keresinde de tuz yerine un almıştım.

38 yıl Almanya'da kaldık. Ben 36, eşim 21 yıl çalıştı. Nordrhein-Westfalen eyaletinin Detmold şehrinde yaşadık yıllarca. Detmold, Almanya'nın diğer

tüm yerleşim yerleri gibi temiz, bakımlı, yeşili bol ve trafik karmaşası olmayan şirin bir kasabadır. Detmold'da çokça piknik yerleri, parklar, yürüyüş parkurları vardır, çocukların eğlenebileceği ve kendilerini geliştirebilecekleri kültür merkezleri oldukça yaygındır. Ayrıca Detmold'un dikkat çeken diğer bir güzelliği de doğal gölleridir. Bu göller özellikle hafta sonları ziyaretçilerle dolup taşar.

Üç çocuğumuz da Almanya'da dünyaya geldi. Büyük oğlumuzu 2009 senesinde kalp krizinden kaybettik. Almanya'da da zaman zaman çok garipliğimiz oldu. Acımız, sızımız oldu ama bunlar hep gelip geçici olmuştu. Ama o yaban ellerde evlat kaybetmek acıların en büyüğüymüş, bunu da öğrendik. Bu hala bizi çok üzer, içimizi parçalar. Allah hiç kimsenin başına evlatlarının acılarını göstermesin.

Almanya'da hangi meslekleri yaptınız?

Türkiye'de okuma ve meslek öğrenme imkânım olmadı. Orrada da aynı şekilde meslek yapamadık. Çünkü çok uzun süre kalacağımızı düşünmüyorduk. Üç beş sene çalışıp Türkiye'ye döneriz düşüncesi içindeydik. Önce hastanede daha sonrada plastik fabrikasında işçi olarak çalıştık. Eşim çocuklar doğduktan sonra işi bırakınca doğal olarak benim üzerime daha fazla yük bindi. Daha fazla mesai yapmaya başladım. Bu beni çok yoruyordu fakat yapacak başka bir şey yoktu. Çocuklarıma ve eşime iyi bakabilmek için her türlü fedakârlığı yapmaya hazırdım. Onların bir gülümsemesi tüm yorgunluğumu alıyordu. Çocuklarımız iyi okullar kazanıp bitirince eşim tekrar işe başladı.

Almanya'da bir yabancı olarak yaşamanın ve çalışmanın zorlukları nelerdi?

En büyük sorun bence memleket özlemiydi. Sonra burada bıraktığımız insanlar. Çok sıradan günlük yaşantınız ne bileyim işte yaptığın her şey gün geliyor kendini önemsetiyor, özletiyor, her bir şey burnunda tütüyor yani.

Almanya'da yaşamanın başka zor yanı da, ne olursa olsun yabancısın orda. Dil bizim için Almanlarla iletişimde en büyük sorundu; fakat ikinci ve üçüncü nesil için bu sorun daha farklı oldu. Özellikle üçüncü nesil nerdeyse

bir Alman gibi dili öğrense de farklı gelenekler iletişimin, dostluğun, arkadaşlığın önünde engel olabiliyor. Kültür aslında insan için hiçbir şey değilken bir de bakıyorsunuz insan ilişkilerinin önünde kocaman kocaman duvarlar örüyor. Bu zihniyetin değişmesi uzun bir eğitim süreciyle alakalı olsa gerek. Dünyanın her coğrafyasının insana ait olduğu meselesini akıllara ve gönüllere bir yer etsek insanın insanla kucaklaşmasını ne dil engeller ne de din engeller. Yabancı olmak sadece Almanya için bir duygu değildi, Türkiye'ye, memlekete geldiğimiz zaman da karşılaştığımız bir acayıplıktı. Hep daha çoğa sahip olma hırsı aslında insanı insana yabancılaştıran şeydir.

Peki siz, yani birinci neslin Almanlar ile arası nasıldı?

Detmold'daki Almanlara mı özgüydü bilmiyorum ama her koşulda iyiydi aslında. Hem özel hayatta hem de çalışma ortamında gayet uyumluyduk. Yabancı olduğumuzu hissettirmemek için ellerinden geleni yaptılar. Almancaya çok egemen olamasak da iyi kötü anlaşıyorduk. Bazen el ve kol hareketleriyle birbirimizin halini hatırını sorar, gönlünü alırdık.

Tek sorun biraz daha az ücret almamızdı ama ilerleyen zamanda bu da telafi edilebiliyordu. Birbirimizin bayramlarına hürmetliydik. Biz onların Noel'ini tebrik ederdik onlar da bizim Ramazan Bayramımızı tebrik ederlerdi.

Almanların artık Türklere ve Türk kültürüne alıştığını düşünüyorum. Türkler de aynı şekilde. İki millet birbirinin kültürüne alıştı. Kimse kimseye karışmadan hayatına devam ediyor. Artık onlardan kız alıp kız verme durumuna geldik. Nerdeyse 3-5 Türk ailesinden birinde mutlaka bir Alman gelin ya da damat vardır. Yani Almanlarla artık akrabayız. Almanların yaz tatilinde Türkiye'yi tercih etmelerinin en büyük nedeni bence biz Almanya'daki Türklerizdir. Her ne düzeyde ilişkilerimiz olursa olsun yarım yüzyıldır biz Almanya'dayız ve Türkiye'yi orada tanıtan gönüllü insanlarız. Haksızlık olduğu zamanlar oldu tabi ki de. Çok da duydum ayrımcılık yapıldığını; fakat bana karşı yapıldığını pek hissetmedim açıkçası. Bizim bulunduğumuz bölgede pek olmuyordu öyle şeyler. Resmi ve büyük yerlerde sizin dininize ya da milliyetinize bakılmıyor. Orada sadece çalışmanıza göre değerlendiriliyorsunuz. Oradaki kurallar neyse, onlara uyduğunuz takdirde hiçbir sorun olmuyor. Biz hep iyi insanlara denk geldik. Farklı kültürleri ve

Almanya'ya yeni gelmemizi sorun etmeyen insanlarla çalıştık hep. Bu konuda oldukça şanslıydık. Ayrımcılık sadece yabancı memleketlerde olmuyor. Bizim ülkemizde de olabiliyor. Bu bir dünya görüşü, bir insanlık işi, kendini seven insan insanlığından dolayı başka insanları da sevmeli. Kendine insanım diyen şu Hıristiyan, bu Yahudi, bu Alman, bu Kürt diye ayırt etmez. Almanlara kendimizi kabul ettirinceye kadar bize mesafeli duruyorlardı. Alışınca daha yakın sohbetler gelişebiliyordu. Bu önyargı tedavisi zor bir hastalık gibidir. Bu hastalık iyileşinceye kadar insana hiç yakışmayan tutum ve davranışlar ortaya konuyor. İçi dışı insan olanlar bu önyargı illetinden çabuk kurtuluyorlar. At gözlüğüyle yaşayanlar ise bu önyargılarını öbür dünyaya da götürüyorlar.

Detmold'da göçmen yoğunluğu nasıldı?

Aslında çok göçmen yoktu. 10-15 Türk ailesi, 5-10 da Yugoslavya kökenli ailelerin olduğunu biliyorduk. Ancak son gidip gelmelerimizde Balkan ülkelerinden de gelenlerin olduğunu fark ettik. Gönül isterdi ki göçmenlik kavramı farklı kültür, din, dil hiç belirleyici olmayıp aynı toprağın insanları gibi samimiyet içinde yaşansa ama bu böyle olmuyor. Genellikle her göçmen grubu kendi hemşerileriyle görüşüyor. Türkler dışındaki göçmenlerle gidip gelmemiz olmazdı ancak birbirimizden de selam sabahı hiç esirgemezdik. Örneğin bir Hırvat komşumuz vardı. Bizim fazla görüşme imkânımız olmuyordu fakat çocuklarımız birbirleriyle çok güzel anlaşılırdı, güzel güzel oynarlardı.

Almanya'ya dair unutamadığınız bir anınız var mı?

Almanya'ya ilk gittiğim yıllarda kendime küçük bir ev tutmuştum ve yemek yapmayı daha yeni yeni öğreniyordum. Bir gün işten geldim ve yemeğimi pişiriyordum. Yorgunluktan uyumuş kalmışım. Beni evdeki duman uyandırdı. Her yer duman içindeydi. Hemen pencereleri açtım, evi havalandırdım. Sonuçta ev sahibinin bundan haberinin olmaması gerekiyordu. Beni evden çıkartacak diye çok endişelenmişim. Başka bir kültürün içinde yaşayınca ister istemez daha bir tedirgin ve çekingen oluyorsunuz.

Birde Alman komşularım eşime doğum günü için bademli çok güzel bir pasta yapmışlardı. Bu bizim için çok güzel bir sürprizdi ve bizi çok mutlu etmişti. Eşim hemen tarifini aldı ve aynı pastayı torunuma yapmaya karar verdi. O gün torunumun okulunda sergileyeceği bir gösterisi vardı. Maddi koşullar nedeniyle biz gidememiştik. O akşam bize geldiklerinde eşim aynı güzel bademli pastadan torunuma da yaptı ve böylece kendimizi o pastayla affettirmiştik.

Nerede daha mutluydunuz? Almanya'da mı yoksa Türkiye'de mi?

Mutlu yaşamak için Türkiye mükemmel bir yer eğer ki para sıkıntınız yoksa, fakat Türkiye'nin insanları Almanlara göre biraz daha dağınık, çalışma disiplininden yoksun ve iş hayatında yeterince dürüst değil. Alman insanının çalışmadaki o sadakati yok Türklerde. Bunlara rağmen Türkiye'deki insanlar çok daha sıcak, arkadaşlık, dostluk ilişkileri daha sağlam ve daha güvenilir. Almanya'nın temiz sokaklarına alışınca Türkiye'nin düzensiz sokaklarını başta yadırgamıştık; ama şu an bu sorun çok da göze batmıyor. Bu konuda Türkiye kendini oldukça düzeltti çünkü. Almanya'da iken Türkiye'nin havasını, suyunu; Türkiye'de iken de Almanya'nın düzenini arıyoruz. Genel olarak ben Türkiye'de daha mutluyum; ama torunlarımı ve çocuklarımı çok özlüyorum.

Almanya'ya hiç gitmemiş olsaydık şu an sahip olduğumuz evimiz, arabamız olmazdı, ya da daha ucuz evde oturur, daha ucuz arabalara binerdik. Çoluk çocuğun durumu ne olurdu onu kestiremiyorum. Her ikisi de Almanya'da Alman öğrencilere sunulan her türlü eğitim olanaklarından yararlandı. Liseyi ve üniversiteyi okuyabildiler. Türkiye'de kısıtlı imkânlarımızla bu sonuçlar olabilir miydi, doğrusu bilemiyorum.

Burada akrabalarımızla beraber farklı girişimlerde bulunabilirdik. Uşak dericiliğin ve tekstilin çok geliştiği bir bölgede bulunuyor. Birçok tanıdığımız sıfırdan bu işlere başlayıp çok iyi durumlara geldiler. Akrabalarımızdan da böyle insanlar var. Almanya'ya gitmemiş olsaydık da gelişen süreç içinde belki başarılı olabilirdik. Her nerede olursa olsun hayat ciddi bir mücadeleye istiyor. Biz de bu mücadeleye Almanya'da atıldık. Mutlu olabilmek için

çalıştık çabaladık. Bulduğumuz yerden de memnunuz. Önemli olan da aşırılıklara kaçmadan bir hayat yaşamak, bu çizgide de hep kaldık.

Almanya'ya birinci kuşak Türkler yerleşeli yarım yüzyıl zaman geçti. Oranın vatandaşı değilseniz seçme ve seçilme hakkından mahrum kalıyorsunuz. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

Düzenli oturma ve çalışma izni olan göçmenlere en azından seçme ve seçilme hakkı verilmeli diye düşünüyorum. Bu konuda Alman devletinin kusurlarının yanında Türk devletinin de hatta tüm Avrupa Birliği ülkelerinin de kusuru var diye düşünüyorum. Bir kere insan nerde oturuyorsa orada, orası için oy kullanabilmeli. Yok böyle olmuyorsa çıkıp da kimsenin insan haklarından, hürriyetlerinden bahsetmemesi gerekir.

Ama doğrusunu söylemek gerekirse Almanya'daki politik yaşamla hiç ilgilenmedik ve düşünemedik. Şimdi düşünüyorum da dil öğrenip Almanya'nın politik yaşantısıyla da ilgilenmemiz gerekirdi. Göçmenlerin ve genel toplumun menfaatleri için ilgilenmek gerekiyordu aslında. İnsan kendi kabuğuna çekilip dünyayı gözleri kapalı yaşamamalı. İnsan olmanın gereklerinden biri de yaşadığı yerin sorunlarına duyarlı olmasıdır. İnsan, yaşadığı, nefes aldığı, yediği, içtiği, güldüğü ya da ağladığı yere vicdaniyla yaklaşmalı, kötülüklere karşı durmalı, güzelliklere omuz vermeli. Yani değiştirebilmeli. Bunların olması için de politikayla, kültürle, sanatla çok yakından alakadar olması gerekiyor.

Almanlar'ın özel kutlamalarına ya da bayramlarına siz de katılıyor muydunuz?

Yakın görüştüklerimiz yani komşularımız ve iş arkadaşlarımız bir şekilde bayramlarımızı falan öğrendiklerinde kutluyorlardı. Ancak şu çok güzeldi, doğum günlerimizi hep beraber kutlardık. Biz de firmanın Paskalya ve Yılbaşı eğlencelerine katılırdık. Ama çocuklarımız Almanlar'ın her türlü etkinliğine katıldılar.

Alman mutfağını beğendiniz mi?

Alman mutfağı bundan 30-40 yıl önce bugünkü kadar zengin değildi diye düşünüyorum. Çünkü manavda, bakkalda, dükkânda şimdiki gibi sebze ve meyveler yoktu. Farklı kültürlerden göçmenlerin Almanya'ya gelmeleri ardından; örneğin Türkler, Yunanlılar ve İtalyanlar bu anlamda önemlidir, çok çeşitli sebzeler, meyveler, et ve hamur ürünleri tanıdı Almanlar. Şimdi Almanya'nın neresine giderseniz gidin göçmen kültürünün götürdüğü yiyecek ve içecekleri hemen hemen her sokaktaki büfede, lokantada görürsünüz. Yeri gelmişken söyleyeyim bundan 5-10 yıl önce döner, kebab, pide özlemini gidermek için Türkiye'ye geleceğimiz yaz tatilini beklerdik. Şimdilerde hemen hemen Almanya'nın her kentinde Türk dönerci ve pidecileri bulabiliyorsunuz. Güzel olan bir yönü de Almanlar'ın özellikle bizim döner kebabımızı çok seviyor olmaları. Dolayısıyla gelişmeye de açık olan Almanlar mutfaklarını çok zenginleştirdiler.

Evde hep Türkçe mi konuşuyorsunuz?

Hep Türkçe konuşuyoruz eşimle kendi aramızda. Türkçemiz de Almanya'daki Türklerin konuştuğu Türkçeye döndü. Cümle içinde farkında olmadan Almanca sözcükler de kullanıyoruz. Bu alışkanlığı Türkiye'ye geldiğimizde de sürdürüyoruz. Dolayısıyla komik duruma düştüğümüz de çok oluyor. Çocuklarımızla da Türkçe konuşuyoruz; fakat torunlarımız anne babalarıyla ya da bizimle Almanca konuşuyorlar. Biz de bazen Almanca karşılık veriyoruz onlara. Gönül isterdi ki iki dili de iyi bir şekilde bilelim.

Bazen de Almanca kelimeleri farkında olmadan Türkçeymiş gibi kullanıyoruz. Örneğin: "Tankstelledeyim (benzincideyim) şu an." ya da "Doktordan termin (randevu) aldım."

Hala Almanya'ya gidip geliyor musunuz?

Evet, elbette ki gidip geliyoruz. Onca yıl çalışıp, ekmeğini yiyip suyunu içtik, onlarca ahbap, dost edindik, oranın gündelik hayatına alıştık, oğlan, gelin, torunlar orada. Nasıl bütün bunlardan kopabiliriz. Almanya bir nevi bizim için ikinci vatanımız. Ayrıca Almanya'da sağlık sigortamız var. Sağlık sorunlarımızla orada ilgileniyoruz, kışın büyük bir kısmını da orada

geçiriyoruz. Bazı zamanlar yazın da orada kaldığımız oluyor. Kimi yazın da Türkiye’de bulunuyoruz. Almanya’da çalışıp biriktirdiğimiz alın teri paralarımızla Türkiye’de şirin bir sahil kasabası olan Sığacık’tan bir yazlık aldık. Yazları burada kafamızı dinliyoruz. Almanya’daki kızım, oğlum ve torunlarımız da bizi ziyarete geliyorlar ve ailecek güzel bir tatil yapıyoruz. Almanya’dan kopmamız mümkün değil. Ölene kadar da yılın belli bölümünü Türkiye’de, belli bölümünü orada geçireceğiz.

Almanya’daki çocuklarınızın ve torunlarınızın da Türkiye’ye yanınıza yerleşmesini ister misiniz?

İsteriz elbette, ancak biz nasıl koşullar uygun olmadan gelemediyse onlar da gelemeler gibi geliyor. Çocuklarım ve torunlarım Almanya’daki hayatlarından oldukça memnunlar. Orası da onların yeni vatanı. Ne zaman ki o duygu yok olur, inşallah olmaz, o zaman bu tarafa doğru planlar yaparlar. Mutlu olacakları yerde kalmaları daha doğru diye düşünüyorum. Duygusallığımız buna izin vermese de gerçekçi düşünmek daha doğrudur. Bizim gibi birinci ve ikinci nesil emeklilik dönemlerinde Türkiye’ye yerleşecekler ancak bir ayakları da Almanya’da olacak. Üçüncü ve ondan sonraki nesiller sanırım orada daha kalıcı olacaklar. Soyadları ve adları Türk gibi olacak ama kendilerini ruhen daha çok bir Alman, bir Avrupalı gibi hissedecekler. Biz Türkiye’de Almancı olarak büyük bir sorun yaşamadık ama çocuklarımız ve torunlarımız için durum farklıdır. Onlar Almanya’da büyüdüler, Türk kültürünün izlerinin yanında oradaki kültürün etkilerini de taşıyorlar.

Yüksel Bey, bu keyifli sohbet için çok teşekkür ederiz.